

ВІДГУК

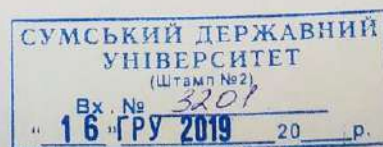
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Багмет Ксенії Вікторівни
на тему: «**Державне регулювання інституційних змін
соціального сектора національної економіки**»,
подану до спеціалізованої вченої ради Д 55.051.06
у Сумському державному університеті на здобуття наукового
ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 –
економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дослідження.

Зміна глобальних пріоритетів соціально-економічного розвитку визначає напрямки національної політики України. Заданий на глобальному рівні вектор інклюзивного економічного зростання вимагає переосмислення та перебудови механізмів державного регулювання соціального сектору економіки на національному рівні. Саме у контексті глобальних стратегічних пріоритетів розвитку особливо актуально постають завдання розроблення аналітичних та оперативних інструментів узгодження соціальних та економічних інтересів, гармонізації у досягненні економічного зростання та соціального прогресу, вибудовування такої траєкторії зростання національної економіки, яка сприяє вирішенню не лише проблем зростання економічного добробуту населення, а й зайнятості, бідності, нерівності тощо. Отже, потреба у розвитку існуючих та розробленні нових підходів до державного регулювання інституційних трансформацій соціального сектора національної економіки, орієнтованого на інклюзивне економічне зростання та довгострокову стійкість, визначили актуальність теми дисертаційної роботи, її мету та завдання.

Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки.

Тематика дисертаційної роботи відповідає пріоритетним напрямкам наукових досліджень, спрямована на вирішення завдань, визначених стратегічними документами розвитку України, а саме Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України № 5/201 від 12.01.2015 р.), проектом Стратегії сталого розвитку України до 2030 року «Україна – 2030» (Проект Закону України № 9015 від 07.08.2018 р.), Стратегічним планом ПРООН на 2018–2021 роки (рішення Виконавчої ради ПРООН 28.11.2017 р.) тощо.

Результати наукових досліджень здобувачки за тематикою дисертаційної роботи є складовою частиною наукових досліджень, що проводяться у Сумському державному університеті, зокрема таких науково-дослідних робіт: «Моделювання та прогнозування соціо-економіко-політичної дорожньої карти реформ в Україні для переходу на модель стійкого зростання» (№ д/р 0118U003569), де здобувачкою розроблено пропозиції щодо оцінювання відносної ефективності державного регулювання соціального сектору національної економіки; «Розробка науково-методичних засад та практичного інструментарію фінансової політики сталого розвитку об'єднаних територіальних громад» (№ д/р 0117U003935), в межах якої обґрунтовано підходи до оцінювання взаємозв'язку між темпами економічного зростання національної економіки та динамікою розвитку складових соціального капіталу; «Інноваційні драйвери національної економічної безпеки: структурне моделювання та прогнозування» (№ д/р 0117U003922), в межах якої розроблено методологічний підхід до визначення потенційно можливих втрат, що є результатом неповного використання людського капіталу через незбалансованість розвитку соціального сектора національної економіки; «Методологічні основи забезпечення інституціонально-економічної стійкості підприємства» (№ д/р 0119U102422), де представлені пропозиції щодо оцінювання соціальної цінності як інструмента узгодження економічних та соціальних інтересів стейкхолдерів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ознайомлення з дисертаційною роботою, науковими працями дисертантки, авторефератом дає підстави стверджувати, що наукові результати, висновки і рекомендації є достатньо аргументованими та достовірними. Такий висновок підтверджується проведенням здобувачкою аналізом широкого переліку наукових праць вітчизняних і закордонних учених з питань теорій інститутів, інституційних змін, державного регулювання економіки, теорії соціального капіталу, людського капіталу, економічного зростання, інклюзивного зростання, аналізом широкого масиву статистичної інформації за більш ніж двадцятьма країнами. Період, протягом якого здійснювався відповідний аналіз, є достатньо тривалим для виявлення певних закономірностей та формулювання аргументованих висновків.

Мета і завдання дослідження, структура та зміст роботи є узгодженими між собою, висновки є логічним узагальненням дослідження, пункти наукової новизни повною мірою висвітлені у роботі. Обґрунтованість наукових положень, достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується також широким оприлюдненням основних

результатів дослідження, публікацією в монографіях, у наукових фахових виданнях України та виданнях інших держав.

У процесі дослідження здобувачка використала як традиційні, так сучасні методи дослідження, зокрема: методи логічного узагальнення, наукової абстракції, аналізу та синтезу – в уточненні понятійного апарату дослідження (сутності соціального сектора національної економіки, інституційної якості тощо); системно-структурного аналізу – у розробленні концептуальних засад формування стратегії державного регулювання інституційних змін соціального сектора, класифікації моделей взаємодій стейколдерів; логіко-історичний та метод аналогій – у вивченні ролі, місця та функцій соціального капіталу у національній економіці; метод головних компонент – у визначенні індексу якості соціальних послуг, статистичний, структурний, порівняльний аналіз, мінімаксний-метод – у оцінюванні потенційно можливих втрат національної економіки через незбалансованість розвитку соціального сектора; кореляційно-регресійний, крос-секційний аналіз – в аналізі динаміки економічного та соціального прогресу, дослідженні факторів впливу на соціальний капітал; DEA-аналіз – у визначенні інтегральної ефективності державного регулювання соціального сектора національної економіки. Розрахунки здійснено з використанням програмних продуктів StataMP 13, MS Excel, DEAP Version 2.1.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз наукових результатів, гіпотез та висновків, отриманих у дисертаційній роботі, дають підстави стверджувати, що автором обґрунтовано низку важливих теоретичних і науково-методичних положень, серед яких найбільш суттєвими в науковому і практичному значенні є результати дисертаційної роботи, які містять такі елементи наукової новизни:

1. Важливим науковим результатом дослідження є вперше запропонований в роботі показник рівня соціально-економічної віддачі, що є результатом функціонування системи надання соціальних послуг у національній економіці (с. 141-142). Цей показник є комплексним, оскільки поєднує у собі неважливу (якісну) оцінку результатів функціонування соціального сектора національної економіки, виражену індексом якості соціальних послуг, та витрати держави на соціальні цілі. Методологія розрахунку результатів функціонування соціального сектора національної економіки передбачає (на основі методу головних компонент) узагальнення кількісних індикаторів, що характеризують результати розвитку таких складових соціального сектора національної

економіки як: охорона здоров'я, освіта та соціальний захист. Рівень соціально-економічної віддачі (як критерій оптимізації бюджетних витрат соціального спрямування) разом з індексом якості соціальних послуг запропоновано використовувати в політиці державного регулювання соціальної сфери національної економіки (с. 128-138).

2. З позиції визначення передумов для інклюзивного економічного зростання національної економіки вагомим результатом дисертаційної роботи є вперше розроблений підхід до оцінювання економічної конвергенції спільно з конвергенцією інституційної якості соціального сектора країн з різними моделями соціально-економічного розвитку. Економічна конвергенція оцінена на основі показника ВВП на душу населення, інституційна конвергенція – на основі запропонованого дисертанткою індексу якості соціальних послуг. Результати аналізу економічної та соціальної траєкторій розвитку засвідчили наявність економічної конвергенції з незначною швидкістю та дивергенцію за якості соціальних послуг. За результатами аналізу також виявлено фактори, що мають найбільший вплив на інституційну якість соціального сектора. Такий підхід дозволив у комплексі обґрунтувати напрями державного регулювання соціального сектора національної економіки (с. 163-174).

3. Необхідно відмітити вперше запропоновану здобувачем методологію інтегрального оцінювання ефективності державного регулювання соціального сектора національної економіки, за якою передбачено поєднання двох складових у процесі оцінювання як якісних, так і вартісних результатів функціонування соціального сектора. Такими складовими є відносна ефективність використання інституційного потенціалу соціального сектора національної економіки та відносна ефективність використання фінансових ресурсів, спрямованих у розвиток соціального сектора. Результати інтегрального оцінювання ефективності державного регулювання соціального сектора національної економіки, отримані на основі запропонованого дисертанткою підходу, дали можливість визначити резерв потенційного зростання якості соціальних послуг та резерв фінансових ресурсів, що може бути перерозподілений на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку соціального сектора, обґрунтувати стратегії державного регулювання соціального сектора для країн, виходячи зі співвідношення отриманих показників ефективності (с. 314-326).

4. Вагомими науковим результатом дослідження, отриманим здобувачем, можна вважати вперше запропонований підхід щодо оцінювання наслідків незбалансованості розвитку соціального сектора національної економіки, зокрема визначення потенційно можливих втрат національної економіки через

неповне використання людського капіталу. Такий підхід передбачає формування двох типів оцінок: абсолютної вартісної оцінки, що виражена показником індикативного значення ВВП-розриву на душу населення, та відносної оцінки, що виражена показником відносного рівня втрати потенціалу розвитку соціального сектора національної економіки, який запропоновано визначати як різницю між потенційно можливим та фактичним рівнем розвитку соціального сектора національної економіки (с. 212-214). Особливістю запропонованого підходу є агрегування вимірників розвитку основних складових цього сектора за трьома напрямками: розвиток системи соціального захисту на ринку праці, соціальної інфраструктури та соціального капіталу (с. 197-206).

5. Дисертанткою удосконалено теоретичні підходи та методичний інструментарій дослідження взаємозв'язку між економічними, соціальними та інституційними детермінантами розвитку соціального сектора національної економіки. Пропозиції щодо удосконалення ґрунтуються на запропонованій методології оцінювання потенційно можливих втрат національної економіки внаслідок неповного використання людського капіталу через незбалансованість соціального сектора. Суть пропозицій полягає у формалізації залежності рівня втрат національної економіки (в цілому та за окремими складовими) від економічних чинників (ВВП на душу населення країни та ступінь економічної нерівності), інституційних факторів (якості базових інститутів) та соціальних (рівень бідності) факторів розвитку національної економіки (с. 221-230).

6. Серед наукових результатів дослідження, що дають можливість сформулювати порівняльні оцінки економіки України відносно інших країн, необхідно відзначити удосконалення дисертанткою підходів до обґрунтування впливу інституційної якості на економічний розвиток країни через оцінювання інституційної комплементарності. Зазначене передбачає аналіз панельних даних з метою виявлення залежності інституційної якості соціального сектора національної економіки від якості її базових інститутів. Для оцінювання останньої дисертантка цілком обґрунтовано використовує індикатори ефективності державного регулювання, що розраховуються Світовим банком. Результати дослідження на основі запропонованої у роботі моделі (що також враховує показники економічної нерівності та економічного розвитку країн) стали підставою для обґрунтування напрямків інституційних змін у національній економіці виходячи з інклюзивного підходу до економічного зростання (с. 233-245).

7. Важливою складовою наукового дослідження як у теоретико-методологічному, так і у практичному плані є наукові результати, що стосуються вивчення ролі соціального капіталу як драйвера інклюзивного економічного

зростання. Зокрема, дисертанткою удосконалено методологічні засади та методичний інструментарій щодо обґрунтування економічної ролі соціального капіталу в контексті забезпечення економічного зростання, що дало можливість сформулювати два блоки результатів і пропозицій. Перший блок – це результати оцінювання взаємозв'язку між динамікою економічного зростання та складовими соціального капіталу, що базуються на моделі панельної регресії. Модель побудовано на основі темпів приросту ВВП на душу населення та темпів приросту індексів соціального розвитку із включенням показників економічної нерівності в країні. Другий блок – це результати оцінювання ступеня і характеру впливу якості державного управління, рівнів економічної нерівності, бідності та типу становлення інститутів у країні на розвиток складових соціального капіталу в національній економіці. Оцінювання проведене на основі побудови крос-секційної регресійної моделі. Перевагою запропонованого підходу є те, що економічні чинники розвитку національної економіки досліджуються поряд з інституційними через урахування кількісних вимірників соціального капіталу. За результатами розрахунків визначено напрями державної політики розвитку соціального капіталу та його складових на різних фазах економічного циклу, потенціал зростання складових соціального капіталу (с. 266-280).

8. На позитивну оцінку заслуговує удосконалена класифікація моделей взаємодії стейкхолдерів соціального сектора, що виникає в процесі реалізації соціальних програм та проектів. Такі моделі розширюють інформаційне поле прийняття рішень у процесі державного регулювання залежно від конкретних характеристик взаємодій. Так, здобувачкою обґрунтовано чотири класифікаційні ознаки та поділ за ними моделей взаємодій стейкхолдерів, а саме: за широтою залучення стейкхолдерів (моносекторальна, розподілена); за характером фінансових відносин (боргова, філантропічна, модель громадського інвестування, модель, заснована та власному фінансуванні, модель умовно-власного фінансування/інвестування); за характером підтримки з боку донорів/інвесторів (організаційна, фінансова, інформаційна, комплексна); за походженням капіталу (публічна, приватна, змішана) (с. 303-308).

9. Необхідно відмітити високий теоретичний рівень роботи, про що свідчать зокрема положення наукової новизни, які характеризують результати щодо сутнісно-змістовних та понятійних аспектів, що поповнюють доробок теорії державного регулювання, економічного зростання та інституційної теорії. Так, дисертанткою запропоновано змістовно узагальнене трактування сутності соціального сектора національної економіки як сукупності економічних відносин між різними типами інституційних одиниць національної економіки щодо виробництва, обміну та розподілу суспільних благ за умови, що учасники цих

відносин мають пріоритет соціальних цілей перед економічними та мають інституційні обмеження щодо розподілу прибутків. Таке трактування соціального сектора національної економіки, на відміну від існуючих, виокремлює економічні функції та обмеження учасників соціального сектора, що у контексті цілей державного регулювання розширює межі для оцінювання впливу, який чинить соціальний сектор на розвиток національної економіки. Сутнісно-змістовний аналіз підходів до розуміння соціального сектора доповнений аналізом закономірностей та протиріч його розвитку у сучасних умовах, а також аналізом основних інституційних та структурних змін у національній економіці в цілому та у соціальному секторі зокрема. Визначене дозволило дисертантці обґрунтувати структурне представлення соціального сектора національної економіки за інституційною побудовою та функціональною структурою (с. 43-46).

10. Відповідно до авторського розуміння соціального сектора національної економіки у роботі запропоновано трактування змісту його державного регулювання. Так, дисертантка розглядає державне регулювання соціального сектора національної економіки як складову структурної політики держави, що у довгостроковій перспективі спрямована на підвищення потенціалу інклюзивного економічного зростання шляхом розширення пропозиції соціальних послуг з боку суб'єктів соціального сектора, розвитку соціального підприємництва, зростання продуктивної зайнятості через розвиток кооперативних форм підприємництва, зменшення трансакційних витрат. Такий підхід на відміну від існуючих розширює часовий горизонт реалізації державного регулювання соціального сектора, ставить орієнтиром інклюзивне економічне зростання та створює підґрунтя для успішної реалізації політики економічної стабілізації (с. 85-88).

11. Важливим науковим результатом дослідження є поглиблення розуміння інституційної якості соціального сектора національної економіки, що на відміну від існуючих розглядається як: 1) здатність соціального сектора забезпечувати надання соціальних публічних послуг відповідно до соціальних гарантій, 2) здатність інститутів соціального сектора реагувати на зміни зовнішніх та внутрішніх умов економічного розвитку, 3) узгодженість структури інститутів соціального сектора з чинною інституційною структурою національної економіки та здатність цієї структури до трансформації без втрати динамічної стійкості. Таке розуміння інституційної якості соціального сектора національної економіки поєднує комплекс його динамічних та структурних характеристик, в тому числі узгодженість з інституційним каркасом національної економіки та формує базу для розроблення аналітичної рамки державного регулювання (с. 118-121).

12. У контексті дослідження інституційних чинників розвитку національної економіки на особливу увагу заслуговує обґрунтування ролі соціального капіталу, його функцій. Соціальний капітал дисертантка розглядає, як категорію, що має триалістичну сутність (містить ознаки інституту, суспільного блага і фактора продуктивності) та виконує трансформаційну, інформаційну й мотивуючу функції у економіці. Таке бачення дає підстави авторці визначити соціальний капітал як драйвер інклюзивного економічного зростання, що трансформує інституційні зміни у ресурс для отримання додаткових економічних результатів (с. 256-265).

13. У роботі запропоновано авторський підхід до формування стратегії державного регулювання інституційних змін соціального сектора національної економіки. Підхід авторка базує на теорії інститутів, інституційних змін та інклюзивного економічного зростання. Так, дисертантка пропонує стратегію державного регулювання інституційних змін соціального сектора національної економіки визначати як довгострокову політику, спрямовану на створення інституційного та економічного середовища, в якому через розвиток ринково-когерентних та суспільно-когерентних взаємодій між державою, суб'єктами соціального та комерційного секторів забезпечується досягнення цілей інклюзивного економічного зростання через поступове заміщення інститутів перерозподілу доходів інститутами співучасті (с. 297-303).

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у розвитку теоретико-методологічних засад державного регулювання національної економіки, що формує науковий доробок теорій інститутів, інституційних змін, соціального капіталу концепції інклюзивного економічного зростання. Розроблені теоретичні, методологічні та методичні положення оцінювання розвитку соціального сектора, його економічного впливу на національну економіку є вагомим внеском у розвиток державного регулювання національної економіки в цілому та соціального сектора зокрема.

Результати дисертаційної роботи мають високу практичну цінність. Можливість використання авторських пропозицій, висновків та пропозицій у практиці державного регулювання національної економіки, у формуванні регіональної політики розвитку соціального капіталу підтверджена довідками про впровадження конкретних результатів та пропозицій дисертантки. Так, наявні довідки, надані Міністерством соціальної політики України (довідка № 07/671 від 26.04.2019 р.), Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (довідка № 04-30/15-194999 від 24.10.2019р.),

Сумським обласним центром зайнятості (довідка №07/671 від 26.04.2019 р.), ГО «Центр освітніх ініціатив» (довідка № 1 від 29.04.2019 р.), що свідчить про широке застосування результатів дослідження як у регуляторній сфері, так і суб'єктами соціального сектора. Також результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Сумського державного університету (акт від 27.05.2019 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача.

Основні результати дослідження опубліковано у 40 наукових працях загальним обсягом 37,7 друк. арк., з яких особисто авторці належить 35,9 друк. арк., зокрема 1 одноосібна монографія, розділи в 1 колективній монографії, 26 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у інших наукових виданнях України та 2 статті у наукових виданнях інших держав (з яких 29 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, зокрема 3 – до баз SCOPUS та Web of Science), 10 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. За усіма публікаціями, що виконані у співавторстві, виокремлено особистий внесок здобувачки. Кількість, обсяг і зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України.

Опубліковані праці повністю висвітлюють наукові результати та положення дисертаційної роботи, що містять наукову новизну. Вивчення дисертаційної роботи та автореферату дає підстави стверджувати, що зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації, досить повно розкриває основні положення наукової новизни, містить висновки та рекомендації і не містить інформації, що не наведена у дисертації.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи.

Відзначаючи високий рівень дослідження та ґрунтовність теоретичних, методологічних та методичних положень дисертації Багмет Ксенії Вікторівни, необхідно вказати на окремі дискусійні моменти, недоліки та протиріччя, що мають місце в дисертаційній роботі, а саме:

1. Серед наукових результатів, що містять наукову новизну, представлено рівень соціально-економічної віддачі від функціонування системи соціальних послуг для національної економіки (с. 141-142). Рівень соціально-економічної віддачі запропоновано використовувати як критерій оптимізації бюджетних витрат соціального спрямування. Відзначаючи теоретичну обґрунтованість та методологічну коректність такого авторського підходу, слід вказати на

відсутність у роботі авторських пропозицій щодо умов, процедур та механізмів такої оптимізації. Висвітлення цього аспекту дослідження суттєво посилило б дисертаційну роботу.

2. У дослідженні тенденцій та перспективних напрямів розвитку соціального сектора національної економіки авторка акцентує увагу на формуванні соціальної економіки (с. 65-80). При такому підході бракує розроблення саме механізмів державного регулювання, що сприяли б розвитку соціальної економіки у контексті збільшення продуктивної зайнятості.

3. У другому розділі дисертаційної роботи при формуванні теоретичних та методологічних засад оцінювання інституційної якості соціального сектору національної економіки в системі вимірників інклюзивного економічного зростання дисертантка проводить дослідження за статистичними даними 25 країн світу, об'єднаних у 4 групи, і обґрунтовує такий підхід (с. 128-137). У третьому розділі роботи при визначенні економічних, інституційних та соціальних детермінант збалансованості розвитку соціального сектора національної економіки набір країн, що включено в аналіз, вже відрізняється (с. 203-206). Потребує додаткового пояснення авторський підхід до вибору країн, що включені у масив дослідження на окремих його етапах, тим більше, що за отриманими результатами зроблено достатньо ґрунтовні висновки.

4. Як вартісну характеристику потенційно можливих втрат національної економіки внаслідок неповного використання людського капіталу через незбалансованість розвитку соціального сектора дисертантка пропонує показник індикативного ВВП-розриву на душу населення (с. 212-214). Враховуючи сутність та призначення цього показника, які визначає сама дисертантка (макроекономічне планування та прогнозування, оцінювання впливу соціального сектора на розвиток національної економіки), дискусійною є авторська пропозиція щодо визначення цього показника у вимірності на душу населення. З огляду на завдання дослідження і особливості використання його результатів більш коректним і практично придатним було б оцінювання ВВП-розриву у загальному макроекономічному вимірі.

5. Недостатньо висвітленою залишилася така характеристика інституційної якості соціального сектора як здатність інститутів соціального сектора національної економіки адекватно реагувати на зміни векторів економічного розвитку. Авторкою досліджено лише окремі аспекти щодо процесів економічної та інституційної конвергенції (с. 163-174).

6. Дискусійною видається авторська пропозиція розглядати державне регулювання соціального сектора національної економіки як складову структурної політики (с. 86), оскільки такий підхід передбачає довгострокові структурні зміни, спрямовані на покращення сукупної пропозиції, що мають бути

викликані розширенням соціальних послуг. Проте потенціал окремих країн є обмеженим задля досягнення суттєвого впливу цього сектора на сукупну пропозицію.

7. Досліджуючи роль та місце соціального капіталу в системі інституційних чинників економічного зростання, дисертантка обґрунтовує зв'язок між динамікою економічного зростання та динамікою складових соціального капіталу (с. 267-270). Проте у контексті забезпечення інклюзивного економічного зростання важливим є вивчення зворотного впливу – соціального капіталу на динаміку ВВП. Цей аспект суттєво посилив би наукові результати дисертаційної роботи та дозволив би оцінити не лише рівень чутливості складових соціального капіталу до економічної динаміки, але й ступінь впливу розвитку соціального капіталу на динаміку основних макроекономічних показників розвитку національної економіки.

8. Пропонуючи концептуальні засади формування стратегії державного регулювання соціального сектора національної економіки, дисертантка достатньо ґрунтовно висвітлює пропозиції щодо реалізації стратегічних рішень та заходів державного регулювання (пп. 5.1, с. 300-303; пп. 5.3, с. 330-340). В межах викладених пропозицій щодо реалізації заходів стратегічного характеру було би доцільним обґрунтувати заходи на короткострокову та середньострокову перспективу. Це дало б можливість зрозуміти змістовну, часову та інструментальну узгодженість запропонованих стратегічних рішень, представити процес державного регулювання поетапно, а отже, забезпечити можливість відслідковувати прогрес та вживати відповідних коригуючих заходів.

Проте зазначені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Науково-теоретичний, аналітичний та практичний рівень проведеного з дослідження є достатньо високим.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам Міністерства науки і освіти України

Дисертаційна робота Багмет Ксенії Вікторівни є самостійно виконаною, завершеною науковою працею, результатами якої є нові та суттєво удосконалені теоретико-методологічні підходи, що у комплексі вирішують актуальну наукову проблему державного регулювання інституційних змін соціального сектора національної економіки.

Дисертація за змістом та структурою відповідає поставленій меті і завданням дослідження. Зміст автореферату розкриває основні положення дисертації та не містить інформації, що не наведена у роботі. Положення роботи,

що виносяться на захист, є достатньо обґрунтованими, підтвердженими відповідними розрахунками та містять наукову новизну. Рекомендації здобувачки мають практичне значення, що підтверджено довідками про впровадження.

Тема і зміст дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством і профілю спеціалізованої вченої ради Д 55.051.06 у Сумському державному університеті.

В цілому дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 (у поточній редакції), що висуваються до докторської дисертації, а її авторка – Багмет Ксенія Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

професор кафедри міжнародної економіки і туризму
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
доктор економічних наук, професор

І. Р. Бузько

Підпис Бузько І.Р.
завідувач
Наказом

В.К. [Signature] *М.М. [Signature]*